

Leśny Bank Genów Kostrzyca
FraxUmLBG

Pomagamy przetrwać jesionom i wiązom

ISSN 1232-3535 cena 8 zł

Czasopismo Sudetów Zachodnich

Karkonosze

4(286)/2016

W ostatnim numerze czasopisma Karkonosze (4/2016) ukazał się artykuł informujący m.in. o projekcie realizowanym w Leśnym Banku Genów Kostrzyca. Artykuł porusza ważny temat, dotyczący działań jakie LBG Kostrzyca podejmuje na rzecz ochrony i zachowania jesionów i wiązków. Więcej przeczytacie na załączonych skanach artykułu.

Wśród leśników nie brakuje teorii, że działalność przyrodniczo-leśna będzie miała wkrótce charakter *stricte* ratunkowy. W czasach gwałtownych zmian klimatycznych równie dynamicznie postępują przemiany w ekosystemach, jednocześnie następuje coraz większy wzrost zagrożeń dla przyrody. Zmiany najczęściej pojawiają się regionalnie, niczym kataklizmy – nagle, niespodziewanie i co najgorsze, o znacznej sile rażenia. Aktualnie pospolite gatunki drzew są w miarę bezpieczne w skali globalnej, ale już z punktu widzenia konkretnej przestrzeni (kontynentu, krainy geograficznej, regionu), w wyniku oddziaływania negatywnych czynników na danym obszarze, lokalne ekotypy są często silnie zagrożone, a nawet wymierają. Przykładem takim jest np. roślinność Sudetów... (patrz artykuł).

POMAGAMY PRZETRWAĆ JESIONOM I WIĄZOM

MICHAŁ RAJ I DAGMARA TOPOŁA

Wśród leśników nie brakuje teorii, że działalność przyrodniczo-leśna będzie miała wkrótce charakter *stricte* ratunkowy. W czasach gwałtownych zmian klimatycznych równie dynamicznie postępują przemiany w ekosystemach i to jednocześnie ze wzrostem zagrożeń dla przyrody. Zmiany te najczęściej pojawiają się w skali regionu niczym kataklizmy – niespodziewanie – i co najgorsze mają znaczną siłę rażenia. Pospolite gatunki drzew są w miarę bezpieczne w skali globalnej, ale już z punktu widzenia konkretnej przestrzeni (kontynentu, krainy geograficznej, regionu), w wyniku oddziaływania negatywnych czynników na danym obszarze, lokalne ekotypy są często silnie zagrożone, a nawet wymierają. Przykłady takich zjawisk spotykamy w Sudetach.

Zagrożenia ekosystemów leśnych w Sudetach kojarzone są głównie z kilkoma aspektami: prowadzeniem w przeszłości niewłaściwej gospodarki leśnej, w wyniku której zniekształcono naturalne składy gatunkowe i zredukowano zasięg cennych gatunków drzew (przykładem jest jodła pospolita), wystąpieniem klęski ekologicznej na przełomie lat 80. i 90. ubiegłego wieku (z masowym zamieraniem świerka pospolitego), a ostatnio także wystąpieniem okresu długoterminowej suszy (z drastycznym spadkiem poziomu wód gruntowych i zwiększoną, szkodliwą działalnością owadów).

W świetle wspomnianych zmian klimatycznych, nasilonego występowania anomalii pogodowych, możemy z pełną świadomością stwierdzić, że lista zagrożeń dla przyrody będzie sukcesywnie się wydłużać.

W ostatnich latach coraz większe zagrożenie dla wielu gatunków roślin stwarzają choroby grzybowe. Przykładem są postępujące zakażenia jesionu wyniosłego, a także trzech rodzimych gatunków wiązów: szypułkowego, polnego oraz górskiego. Chorobę, w wyniku której zamiera jesion, powoduje *Hymenoscyphus fraxineus* – patogen, którego system rozprzestrzeniania nie jest jeszcze do końca poznany. Natomiast zagrożeniem dla wiązów jest tzw. holenderska choroba wiązów (zwana również grafiozą), wywołana przez grzyba o nazwie *Ophiostoma ulmi*, przenieszonego przez ogłódki – chrząszcze

z rodzaju *Scolytus*. W obu przypadkach (jesionu oraz wiązów) objawy są podobne – początkowo zasychają i zamierają liście, wkrótce całe gałęzie w obrębie korony, w rezultacie, w ciągu kilku lat, obumierają całe drzewa.

Zarówno jesion wyniosły, jak i wiąz górski występują na siedliskach żyznych, przeważnie świeżych lub wilgotnych (grądy, lasy łąkowe, olsy). Takie warunki środowiska są w Sudetach rzadkością, niemniej jednak są to jedne z najcenniejszych przyrodniczo fragmentów regionu, często objęte różnymi formami ochrony przyrody. Dobrze zachowane łągi występują w rejonie Gór i Pogórza Kaczawskiego, w rezerwacie Wąwóz Lipa (łąg wiązowo-jesionowy) oraz rezerwach: Buki Sudeckie i Góra Milek, gdzie zachował się rzadki podgórski łąg jesionowy.

Unikatowym miejscem o znacznym udziale jesionu wyniosłego oraz wiązu górskiego jest rezerwat Ostrzyca Proboszczowicka, gdzie roślinność pokrywa bazaltowe gołoborza dawnego wulkanu. W mniejszym udziale lub pojedynczo, omawiane gatunki występują również w innych rezerwach (Nad Groblą, Wąwóz Siedmica i Wąwóz Myśluborski), w Rudawach Janowickich, a także na terenie Karkonoskiego Parku Narodowego, głównie w rejonie góry Chojnik oraz wzdłuż rzeki Kamiennej. We wszystkich tych lokalizacjach zagrożenie związane z porażeniem patogenami grzybowymi jest poważne i może doprowadzić do zaniku tych cennych gatunków w krajobrazie. Czy jednak możemy temu zaradzić?

Przede wszystkim, w kontekście podejmowania czynnych działań, powinno się uwzględnić opiswane zagrożenie w formalnych planach i strategiach (plany ochrony poszczególnych form ochrony przyrody, plany urzędzenia lasu), szczegółowo je identyfikując, określając rodzaj oraz zakres działań ochronnych.

W przypadku holenderskiej choroby wiązów istotne jest zmniejszanie populacji wspomnianego ogłódka wiązowca (przenosiiciela choroby), poprzez usuwanie drzew porażonych oraz stosowanie pułapki ze ściętych wiązów. Należy również zadbać o odpowiedni udział wiązów w młodym pokoleniu

Michał Raj,
leśnik, pracownik
Leśnego Banku
Genów Kostrzyca

Dagmara Topoła,
przyrodnik,
pracownik
Leśnego Banku
Genów Kostrzyca

ISSN 1232-3535 cena 8 zł

Czasopismo Sudetów Zachodnich

Karkonosze

4(286)/2016

